

OMSORGSFÖRVALTNINGENS VERKSAMHETSHANDBOK

Fastställt av
Thomas Tryggvesson

Dokumentansvarig
Annika Lindquist

Datum
2014-02-14

Sid.
1 (4)

Dödsfall i vård och omsorgsboende, bostäder med särskild service och i ordinärt boende/hemsjukvård.

När en omsorgstagare har avlidit ska alltid patientansvarig sjuksköterska (PAS) alternativt kommunens tjänstgörande sjuksköterska kontaktas och meddelas vad som inträffat. Även om omsorgstagaren bor i ordinärt boende.

Fastställande att döden har inträtt görs alltid av läkare. Det skall göras så snart det är praktiskt möjligt men behöver inte göras omedelbart.

Förväntat dödsfall

Omvårdnadspersonal som finner en person avliden ska kontakta PAS eller tjänstgörande sjuksköterska jourtid.

Vid förväntade dödsfall kan läkaren fastställa döden utan att själv undersöka den avlidne och baserar då fastställande på en undersökning som gjorts av en sjuksköterska. enligt de indirekta kriterierna som anges i ”Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om kriterier för bestämmande av människans död” (SOSFS 2005:10).

I dessa fall är det viktigt att den patientansvarige läkaren (PAL) har gett sjuksköterskan klara instruktioner om vilka åtgärder som skall vidtas i samband med dödsfallet. Vid oklarheter ska läkaren själv undersöka den avlidne.

OBS! Det finns ingen skyldighet för sjuksköterskan att konstatera dödsfall. Vid tveksamheter kontaktas alltid läkare.

Meddela PAL

Meddela alltid PAL så snart som möjligt. Utdrag från omvårdnadsjournalen de sista dygnet/det sista dygnet kan lämpligen skickas som underlag till berörd läkare som ska skriva dödsbevis så snart som möjligt. Om dödsfallet sker en helg ska det tydligt stå beskrivet i överenskommelsen om meddelandet kan vänta till första vardag efter att patienten avlidit.

Oväntat dödsfall/dödsfall under speciella omständigheter

Omvårdnadspersonal som finner en person avliden ska kontakta PAS eller tjänstgörande sjuksköterska jourtid. Sjuksköterskan kontaktar i sin tur läkare som personligen ska fastställa dödsfallet.

Den avlidne ska inte omhändertas förrän läkaren har undersökt den avlidne och gett klartecken att polis inte behöver tillkallas. Vid misstanke om onaturlig död är det läkarens uppgift att kontakta polis.

Vilken läkare ska tillkallas?

Tjänstgörande sjuksköterska ansvarar för att läkare tillkallas.

Dagtid: Patientansvarig läkare (PAL)

Jourtid: Jourhavande distriktsläkare, dock med undantag för de väntade dödsfall som PAL gett klara instruktioner om enligt ovan.

Information till närstående/legal företrädare.

Läkaren är ytterst ansvarig för att närstående informeras. Uppgiften kan också utföras av annan hälso- och sjukvårdspersonal, t.ex. sjuksköterska eller av kontaktperson i samråd med sjuksköterska.

Tjänstgörande sjuksköterska informerar tjänstgörande omsorgspersonal hur informationen ges till närstående/legal företrädare.

Bårhusmeddelande

Under rubriken *Dödsfallet konstaterats av* skrivs det namnet på den läkaren som konstaterat dödsfallet eller den tjänstgörande sjuksköterskan som efter överenskommelse med PAL gjort undersökningen av den avlidne enligt de indirekta kriterierna som anges i SOSFS 2005:10. Överenskommelse med PAL dokumenteras i omvårdnadsjournal under sökordet psykosocialt/emotionellt.

Under rubrikerna **Ej obduktion/klinisk obduktion planeras** kan tjänstgörande sjuksköterska kryssa för ej obduktion/obduktion om det finns en överenskommelse med PAL. Läkare tar beslut om obduktion ska utföras eller ej och meddelar anhörig/närstående.

Är det oklart om det finns en överenskommelse om att tjänstgörande sjuksköterska kan **"konstatera"** dödsfallet eller om **ej obduktion/obduktion** ska kryssas i, ska alltid PAL/jourläkare kontaktas för beslut om vilka åtgärder som ska vidtas. **Det är viktigt att bårhusmeddelandet är korrekt ifyllt när patienten hämtas av begravningsentreprenör.**

Omhändertagande av den avlidne.

Den avlidne skall omhändertas på ett värdigt sätt och med hänsyn till den avlidnes tidigare eventuella önskemål om hur omhändertagandet ska ske. Närstående/legal företrädare skall visas respekt och omtanke och deras önskemål ska beaktas.

Olika trosinriktningar ska alltid beaktas och i huvudsak bli tillgodosedda i samband med dödsfallet och omhändertagandet.

Omsorgspersonalens omhändertagande av den avlidne ska, om möjligt, utföras av två omsorgspersonal. Känner man sig osäker inför uppgiften ska tjänstgörande sjuksköterska vara behjälplig med råd och stöd.

Om personal har slutat sin tjänstgöring just när någon avlidit och det inte finns behov av att stanna kvar, är det viktigt att överrapportera till nästa arbetspass angående omhändertagandet. Vid behov av att stanna kvar, görs överenskommelse med ansvarig enhetschef alternativt görs omprioritering i arbetslaget eller extra personal sätts in.

Sjuksköterskans uppgifter och ansvar

- 1) Eventuella kanyler, katetrar och slangar tas bort.
- 2) Har den avlidne explosiva implantat, t.ex. pacemaker, insulin- och infusionspumpar ska dessa avlägsnas. Detta ska göras på obduktionsavdelningen på sjukhuset. När det gäller pacemaker är detta ett krav speciellt när kremering skall ske. PAL ansvarar också för att närstående/legal företrädare får information om ingreppet.
- 3) Kontrollera att bårhusmeddelandet är korrekt ifyllt.
- 4) Kontrollera den avlidnes identitet och att identitetsbandet med uppgift om den avlidnes namn och personnummer är fäst på vänster arm och höger ben.
- 5) Kontrollera att transport av den avlidne är beställd till bårhus/begravningsbyrå.
- 6) Vid känd smitta skriv på bårhusmeddelandet ”Risk för smitta”. Vid MRSA krävs särskild bisättningsäck.
- 7) Registrera i palliativa registret.

Dokumentera i omvårdnadsjournal

Frastext som finns i Procapita att klicka ner under sökordet dödsfall;

- När patienten har avlidit datum, klockslag och konstaterat av (vilken sjuksköterska eller läkare)
- Vid undersökningen av patienten konstaterar tjänstgörande sjuksköterska efter överenskommelse med berörd läkare:
 - Ingen palpabel puls
 - Inga hörbara hjärtljud vid auskultation
 - Ingen spontanandning
 - Ljustela pupiller
- Närstående/legal företrädare (xxx) har informerats av vilken sjuksköterska
- Transport av den avlidne är beställd
- PAS är meddelad att patienten är avliden

Omsorgspersonalens uppgifter och ansvar

Omsorgspersonalens uppgifter och ansvar vid omhändertagandet av den avlidne görs enligt nedanstående. Gäller även patienter som är LAH-an slutna.

Låt närstående vara delaktiga i omhändertagandet om de vill och kan.

- 1) Ställ sängen i planläge och höj den om det går.
- 2) Slut den avlidnes ögon, eventuellt med hjälp av en fuktig tvättlapp.
- 3) Tvätta den avlidne och byt sängkläder om det behövs. Ett underlägg kan användas som lätt kan bytas, om så behövs.
- 4) Klä på egna, eventuellt önskade, kläder.
- 5) Sätt in eventuell tandprotes, kamma håret alternativt sätt på peruk.
- 6) Kontrollera att kroppen ligger rak och lägg armarna över bröstet eller utefter kroppen.
- 7) Plocka bort all förbandsmaterial.
- 8) För närstående är det betydelsefullt att det är fint i rummet hos den avlidne; Ta fram en ren duk och lägg på bordet, tänd ett ljus och om det finns blommor att tillgå, gör då gärna en bukett.

Närstående ska ges möjlighet att lämnas ensam en stund med den avlidne. Vid tillfällen då någon närstående inte bör lämnas ensam med den avlidne ska personal finnas med i rummet tills eventuellt fler närstående kommit eller den avlidne hämtats av begravningsentreprenör.

Bostaden låses

När omhändertagandet är klart och närstående/legal företrädare inte ska vara kvar längre hos den avlidne, ska dörren till bostaden låsas. Omsorgspersonal ansvarar för att detta görs. Endast närstående/legal företrädare och behörig personal har tillträde till bostaden.

Det finns inget som hindrar att den avlidne ligger kvar i bostaden till dess att närstående/legal företrädare finner det lämpligt och har bestämt vilken begravningsbyrå som ska anlitas. Undantag görs vid boende i dubbelrum samt eventuellt på korttidsplats där det kan finnas skäl att göra förflyttning snabbare.

Dokumentera i social dokumentation

Tjänstgörande omsorgspersonal dokumenterar i daganteckningar angående den avlidne omsorgstagaren om vad som hänt och gjorts och av vem.

Transport och begravningsbyrå

Dödsboet ansvarar för transporten av den avlidne och väljer själva begravningsentreprenör som sköter om transporten efter att PAS/PAL konstaterat att kroppen kan lämnas ut för bisättning.

Personal kan vara dödsboet behjälpligt med att ta kontakt med önskad begravningsbyrå.

Kalmar kommuns avtal om transport

Kalmar kommun har avtal med Fonus dygnet runt för att ombesörja transporter av avlidna från vård- och omsorgsboende till närmsta bårhus eller kylrum avsett för ändamålet. Dödsboet debiteras för transporten. Avtalet gäller endast i de fall dödsboet inte själv anlitar en begravningsbyrå för att ombesörja transporten, till exempel då det saknas anhöriga.

Fonus nås dygnet runt på telefon 0480 - 10108